

KOUDE OORLOG

EEN HOORCOLLEGE OVER DE
WERELDGESCHIEDENIS VAN DE
STRIJD TUSSEN OOST EN WEST

Door Maarten van Rossem

Home Academy Publishers geeft hoorcolleges en lezingen uit op audio-cd. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voortgedragen door de meest boeiende sprekers. Zo kunt u kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank.

Kijk verder op WWW.HOME-ACADEMY.NL

Uitgave: Home Academy Publishers
President Kennedylaan 19
2517 JK Den Haag
Postbus 17111
2502 CC Den Haag
Tel: 070 - 3607613
Fax: 070 - 3455199
E: info@home-academy.nl

Deze uitgave is tot stand gekomen i.s.m. Studium Generale Universiteit Utrecht

Opname: Sandro Ligtenberg (Utrecht, september 2006)
Stem inleiding: F.C. van Nispen tot Sevenaer
Muziek: Cok Verweij
Mastering: Frits de Bruijn
Vormgeving: ruth.bos@wxs.nl
Productie en vermenigvuldiging: DocData

© Copyright 2005 Home Academy Publishers, Den Haag
ISBN 90 8530 337 0
NUR 77

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.

Aanbevolen literatuur

Walter Lippmann, *The cold war. A study in U.S. foreign policy* (New York 1947)

John L. Gaddis, *Strategies of containment. A critical appraisal of postwar American national security policy* (New York 1982)

Martin Walker, *The cold war and the making of the modern world* (Vintage edition 1994)

Warren I. Cohen, *America in the age of Soviet power, 1945-1991* (*The Cambridge history of American foreign relations, volume IV, Cambridge University Press* 1993) Een helder overzicht dat ook een goede bibliografie bevat.

Omdat Gorbatsjov bereid was om concessies te doen, kwam eind 1987 een verdrag tot stand, getekend in Washington, dat voorzag in de opruiming en vernietiging van alle raketten voor middellange afstand in Europa. Dat was werkelijk een mijlpaal en Gorbatsjov werd in het westen ongekend populair. Er valt wel wat voor te zeggen dat er daarmee een eind kwam aan de Koude Oorlog, maar previes valt dat moment niet aan te geven. Reagan, in 1988 in Moskou op bezoek, zei desgevraagd dat het "evil empire" niet meer bestond. Reagans opvolger nam nog even een afwachtende houding aan, maar dat bleek volkomen onterecht. 1989 werd het "wonderjaar", de Sovjetunie gaf haar *cordon sanitaire* in Europa op. Duitsland werd herenigd. Tot veler verrassing overleefde de Sovjetunie de hervormingspoging van Gorbatsjov niet. Op Eerste Kerstdag 1991 werd de rode vlag boven het Kremlin gestreken. De Sovjetunie was niet meer. Tien minuten later werd de vlag van de Russische Federatie gehesen.

KOUDE OORLOG

Een hoorcollege over de wereldgeschiedenis van de strijd tussen Oost en West

Door Maarten van Rossem

Inhoudsopgave

H1. De situatie aan het eind van de Tweede Wereldoorlog	5
H2. Het begin van het einde van de samenwerking tussen de Verenigde Staten en de Sovjet - Unie	8
H3. Het begin van de Koude Oorlog	10
H4. De invloed van de Koreaanse oorlog en de jaren '50	12
H5. Kennedy en de Cubaanse crisis van oktober 1962 en de interventie in Vietnam	14
H6. De détente-politiek, tot de verkiezing van Jimmy Carter	16
H7. Van détente naar de "nieuwe Koude Oorlog"	19
H8. Het einde van de Koude Oorlog	21
Aanbevolen literatuur	23

MAARTEN VAN ROSSEM

Prof. dr. Maarten van Rossem is hoogleraar aan de Universiteit Utrecht. Hij heeft diverse werken over historische onderwerpen op zijn naam staan en geeft regelmatig colleges over de wereldgeschiedenis van de twintigste eeuw. Hij is door het Historische Nieuwsblad uitgeroepen tot Historicus van het jaar 2003. Bij Home Academy zijn van hem de volgende hoorcolleges op audio-cd verschenen: *Amerika en Hitler*.

STUDIUM GENERALE UNIVERSITEIT UTRECHT

Het Studium Generale van de Universiteit Utrecht verzorgt een interdisciplinair aanbod van lezingen en symposia op wetenschappelijk en cultureel gebied.

Kijk voor meer informatie op <http://www.sg.uu.nl>

H8. Het einde van de Koude Oorlog

Gorbatsjov was van mening dat het sovjetsysteem ingrijpend hervormd zou moeten worden. Hij was een gelovig communist, die er vast van overtuigd was dat het communisme geweldig zou werken wanneer er maar sprake was van de juiste condities. Ten behoeve van de hervormingen was het wel zaak de enorme defensie-uitgaven te verminderen. Daartoe moest een eind aan de Koude Oorlog worden gemaakt. Dat kon ook wel, meende Gorbatsjov, omdat van een fundamentele externe bedreiging van de SU geen sprake was. Het was dus niet Reagan die een eind maakte aan de Koude Oorlog, maar Gorbatsjov. Dat wil echter niet zeggen dat Reagan in dit verrassende proces niet een belangrijke rol heeft gespeeld. Hij was bereid Gorbatsjov te vertrouwen en op zijn voorstellen in te gaan. Er waren heel wat conservatieve Republikeinen die dat maar naïef vonden.

Reagan en Gorbatsjov ontmoetten elkaar voor het eerst in Genève, in het najaar van 1985. Veel concreets werd daarbij niet bereikt, maar de chemie tussen beide heren was goed. Een jaar later werd in Reykjavik een zeer zonderlinge topconferentie gehouden. De supermogendheden leken daar een moment bereid om hun hele strategische bewapening met de vuilnisman mee te geven. Dat kwam er niet van, omdat Reagan niet van zins was zijn “Star Wars” op te geven. Toch liet Reykjavik zien wat in principe mogelijk was.

tegen de Sovjet-Unie, die hij het “evil empire” noemde. Deze kruistocht was overigens een nogal verwarde onderneming, zonder duidelijk geformuleerde uitgangspunten. De Europese bondgenoten waren er niet gelukkig mee. Reagans meest opmerkelijke initiatief was “Star Wars”, een verdedigingssysteem tegen ballistische raketten, dat meer fantasie dan werkelijkheid was. Tot het eind van 1983 liepen de spanningen tussen de supermogendheden sterk op. Vanaf 1984 raakte men weer voorzichtig met elkaar in gesprek. Werkelijke vorderingen werden er echter niet gemaakt. Daarvan was pas sprake toen in 1985 in de SU een nieuwe partijleider aantrad: Gorbatsjov.

Synopsis van het hoorcollege Koude Oorlog

H1. De situatie aan het eind van de Tweede Wereldoorlog

De Koude Oorlog is het strategische en ideologische conflict tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in de halve eeuw na het einde van de Tweede Wereldoorlog. De Koude Oorlog begon ergens tussen de zomer van 1945 en 1947 en eindigde tussen december 1987 en december 1991. Het einde van de Tweede Wereldoorlog betekende niet alleen Stunde Null voor Duitsland, maar ook voor het internationale statensysteem. De nederlaag van Duitsland en Japan en de beginnende aftakeling van het Britse wereldrijk veroorzaakte een machtsvacuüm waarin onvermijdelijk een nieuwe internationale orde tot ontwikkeling moest komen. In 1955 had een nieuw machtssysteem definitief vorm gekregen.

Zowel objectieve als subjectieve factoren hebben de vorm van het nieuwe systeem bepaald. Eerst de objectieve factoren. De militaire situatie van 1945 zou van enorme betekenis blijken te zijn. De militaire demarcatielijn bij het eind van de oorlog viel vrijwel geheel samen met het IJzeren Gordijn dat Europa tot het einde van de Koude Oorlog in tweeën zou delen. Kort gezegd: de twee grote overwinnaars van de oorlog konden het niet eens worden over een nieuwe orde in Europa. In de tweede plaats was de vrijwel onaantastbare machtspositie van de Verenigde Staten bepalend voor het nieuwe systeem. De VS

hadden slechts beperkte verliezen geleden, hun industriële productie verdubbeld en de atoombom ontwikkeld. De derde factor van grote betekenis was de zeer sterke strategische positie van de Sovjet-Unie. Het Rode Leger had geheel Oost- en Centraal-Europa veroverd en een groot deel van de Balkan. De Sovjet-Unie had echter tijdens de oorlog ook enorme, vrijwel onoverkomelijke schade opgelopen. Zij betreurde meer dan 25 miljoen doden en ten westen van de lijn Leningrad-Moskou-Stalingrad waren steden, dorpen en infrastructuur groten-deels verwoest. Hoewel Engeland tot de overwinnaars behoorde, zou het na de oorlog geen beslissende rol spelen, maar langzaam afzakken naar de tweede rang. Duitsland en Japan leken in 1945 reddeloos verloren, maar zouden zich opmerkelijk snel herstellen.

Bezien we de subjectieve factoren, de plannen en de percepties van vooral de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, dan is al direct duidelijk dat er sprake was van diverse potentiële conflicten. De VS hadden beperkte militaire en territoriale ambities. Tegelijkertijd hadden zij zich echter voorgenomen een nieuwe wereldorde te stichten. Daartoe werden de Verenigde Naties opgericht en een mondiale, liberale economische orde in de steigers gezet. De Sovjet-Unie was helemaal niet geïnteresseerd in een nieuwe wereldorde. Stalin dacht alleen aan veiligheid en veiligheid betekende een cordon sanitaire dat een directe aanval op de Sovjet-Unie onmogelijk zou maken. De veroveringen van het Rode Leger maakten de realisatie van zo'n cordon sanitaire

H7. Van détente naar “nieuwe” Koude Oorlog

Ford verloor de verkiezingen van 1976 van Jimmy Carter en Carter was van plan de détente-politiek voort te zetten, zij het met eigen accenten. Hij wilde meer aandacht geven aan de mensenrechten en de Noord-Zuidrelatie. In de praktijk bleek dat overigens minder simpel dan hij wel had gedacht. In het kader van de voortzetting van de détente-politiek kwam een SALT II-verdrag tot stand, dat de partijen ondertekenden in Wenen in 1979. Dat verdrag zou echter nooit geratificeerd worden omdat de Russen aan het eind van dat jaar Afghanistan bezetten. Carter was woedend en geschokt en beweerde, ten onrechte natuurlijk, dat deze bezetting de grootse bedreiging van de veiligheid van het westen was sinds de Tweede Wereldoorlog. De Russen waren boeven!

Carter verhoogde de defensie-uitgaven met 5%, kondigde een graan-embargo af, en de VS boycotten de Olympische Spelen van 1980. In Europa was men overigens aanzienlijk minder onder de indruk van de bezetting van Afghanistan. Carter zat nog met een ander probleem, dat de machteloosheid van de VS dagelijks leek te demonstreren: de gijzeling van het Amerikaanse ambassadepersoneel in Teheran. Reagan won de verkiezingen van 1980, vooral omdat de Amerikanen schoon genoeg hadden van Carter. De kiezers wilden ook een meer assertieve buitenlandse politiek. Zij werden op hun wenken bediend. Reagan gaf veel meer geld uit aan defensie en begon een retorische kruistocht

den dan de VS. President Ford zag zijn positie echter zodanig verzwakt door zijn uitdager Ronald Reagan dat het woord détente verdween uit het Republikeinse vocabulair en Kissinger in de coulissen werd gehouden.

mogelijk. De conferentie van Jalta, waar de Grote Drie in februari 1945 bijeen kwamen, verliep zonder problemen, omdat de oorlog nog gaande was. Na de dood van Roosevelt en de Duitse capitulatie deden zich echter onmiddellijk de eerste irritaties voor en op de conferentie van Potsdam in juli kon men het slechts eens worden dat men het niet eens was. Dat betekent echter niet dat de Koude Oorlog begon in de zomer van 1945. Hoogstens kunnen we zeggen dat Potsdam het begin van het einde van de samenweking markeert.

H2. Het begin van het einde van de samenwerking

Hoewel de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in 1945 en 1946 met elkaar bleven onderhandelen over allerlei lopende kwesties, groeide in Washington het wantrouwen ten opzichte van Stalins intenties gestaag. Op verzoek van Washington stuurde George Kennan, eerste secretaris van de Amerikaanse ambassade in Moskou, begin 1946 een lang telegram waarin hij probeerde uit te leggen wat de Russische ideeën en intenties waren. Omdat de Russen volgens Kennan opereerden vanuit een diepe, historisch gefundeerde onzekerheid, waren zij uiteindelijk uit op de vernietiging van al hun tegenstanders, in het bijzonder de Verenigde Staten, hun gevaarlijkste tegenstander. Haast hadden zij daarbij niet, zij zouden geduldig wachten op de beste kansen. Het beleid van de Sovjet-Unie werd gevoerd op twee niveau's. Het eerste was minder zichtbaar maar minstens even effectief: de manipulatie van communistische partijen en "fellow travelers" in de westerse landen. Wie de eerste helft van Kennans telegram leest, is geschokt. Valt er aan een dergelijke satanische dreiging nog wel iets te doen? Gelukkig blijkt het in de tweede helft nogal mee te vallen. De Sovjet-Unie is minder sterk dan zij lijkt en haar agressieve buitenlandse beleid kan heel goed worden bestreden. Het telegram sloeg in als een bom en werd aan alle denkbare beleidsmakers ter hand gesteld. Toch was 1946 niet het jaar dat het mis ging, het was een overgangsjaar. Wel begonnen de contouren van de bittere Europese tweedeling zichtbaar te

pariteit te reguleren en legitimeren in een overeenkomst over nucleaire wapens.

Nadat Nixon in 1972 Peking al had bezocht, reisde hij datzelfde verkiezingsjaar nog naar Moskou om het SALT I-verdrag te ondertekenen. Onderdeel van dat verdrag was een overeenkomst om de facto af te zien van defensieve raketsystemen. Zo werd Mutually Assured Destruction het uitgangspunt voor een stabiele relatie tussen de supermogendheden. De Russen werden beloond met de leverantie van graan en technologie. Nixon en Kissinger hoopten dat deze onderhandelingsstrategie, de détente-politiek, zou leiden tot een soort self-containment van de kant van de SU. De détente-politiek was intelligent bedacht, maar werd slecht uitgevoerd. Nixon en Kissinger, beiden even paranoïde, opereerden veel te veel in het duister en zorgden zo niet voor brede steun in de Volksvertegenwoordiging en de publieke opinie. Naarmate de jaren zeventig vorderden kwam de containment steeds meer onder vuur te liggen. Dat vuur kwam zowel van rechts als van links. Progressieve Democraten vonden dat er te weinig aandacht was voor de mensenrechten en de armoede in de wereld. Conservatieve Republikeinen stelden verwijtend dat er geen sprake was van self-containment. De Sovjet-Unie versterkte haar positie in de Derde Wereld en was kennelijk van plan een mondiaal opererende supermogendheid te worden. Dat betekende echter niet, zoals de conservatieve Republikeinen beweerden, dat de SU sterker was gewor-

H6. De détentepolitiek, tot de verkiezing van Jimmy Carter

De pijnlijke nederlaag in Vietnam, gevolg van Amerikaanse arrogantie en onkunde omtrent de plaatselijke omstandigheden, versplinterde de consensus die meer dan twee decennia had bestaan over de hoofdlijnen van het buitenlands beleid. Vandaar dat Nixon, Carter en Reagan op zoek gingen naar een andere aanpak van de Koude Oorlog, die de basis zou kunnen vormen voor een nieuwe consensus.

Nixon en zijn adviseur voor de veiligheidspolitiek Henry Kissinger waren van mening dat een nieuw beleid moest uitgaan van de constatering dat ook de VS niet beschikten over onbeperkte middelen. Het was onverstandig en ook onbetaalbaar om op te treden als mondiale politie-agent. De VS zouden meer rekening moeten houden met de bestaande machtsverhoudingen en wat minder ideologisch moeten opereren. Vandaar dat Nixon en Kissinger toenadering zochten tot communistisch China, in de hoop in een driehoeksverhouding met de twee grote communistische staten de eigen positie te versterken. De kern van het buitenlands beleid bleef echter de relatie met de Sovjet-Unie. Hoewel containment noodzakelijk bleef, waren Nixon en Kissinger van mening dat de VS en de SU vruchtbaar zouden kunnen onderhandelen over gezamenlijke belangen die er wel degelijk waren. Winst voor de ene partij was niet noodzakelijk verlies voor de andere. Nu de Sovjetunie nucleaire pariteit had bereikt, was het nuttig die

worden. De hoofdprijs in deze eerste naoorlogse jaren was natuurlijk Duitsland en daar werden in 1946 al ver strekkende beslissingen genomen. Vanaf mei kregen de Russen geen herstelbetalingen meer uit de Amerikaanse bezettingszone. Eind 1946 voegden de Engelsen en de Amerikanen hun bezettingszones samen in Bizonia. Eind 1946 waren de Amerikanen tot de conclusie gekomen dat verdere samenwerking met de Sovjet-Unie niet langer mogelijk was. Een nieuwe aanpak was noodzakelijk.

H3. Het begin van de Koude Oorlog

Begin 1947 arriveerde in Washington een telegram uit Londen waarin de Engelse regering meldde dat zij niet langer in staat was haar militaire en economische verplichtingen in Griekenland na te komen, waar een conservatieve, pro-westerse regering werd geplaagd door een communistische guerrillabeweging, die overigens niet door Stalin, maar door Tito werd gesteund. Dit was het moment, vond men in Washington, dat de Pax Britannica moest worden vervangen door de Pax Americana. In een geharnaste toespraak op 12 maart 1947, later bekend geworden als de Truman Doctrine, gaf de president een apocalyptische schets van het communistische gevaar en riep hij de wereld op nu een keuze te maken tussen licht en duisternis, goed en kwaad. Tevens vroeg hij het Congres militaire en economische steun voor Griekenland en Turkije. Een paar maanden later kwam Marshall, de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, met het European Recovery Program, beter bekend als het Marshall Plan, waarin ongeveer 200 miljard dollar (in huidige dollars) werd uitgetrokken voor het economische herstel van West-Europa, inclusief West-Duitsland. In 1948 leek de situatie in Europa verder te versomberen, sommigen meenden zelfs dat een nieuwe oorlog op til was. In februari namen de communisten in Tjechoslowakije de macht over in een brutale coup. Een paar maanden later blokkeerden de Russen alle toegangswegen tot Berlijn, dat als een eiland in de Russische bezettingszone van

geweest als in die weken. Het is echter zeer de vraag of dat wel zo was. Na deze crisis volgde het voorzichtige begin van een détente, die tot het einde van de jaren zeventig zou duren.

Ondertussen was in Vietnam een catastrofe in de maak. Na de Franse nederlaag in Vietnam besloten de Amerikanen Zuid-Vietnam, dat niet meer was dan een tijdelijke gelegenheidsconstructie, onder hun hoede te nemen. In 1961 boekten communistische guerrilla's aanhoudend terreinwinst in Zuid-Vietnam. Kennedy besloot daarom het aantal Amerikaanse adviseurs sterk uit te breiden. Daarmee was de teerling geworpen. Nadat Kennedy was vermoord en Lyndon Johnson was gekozen als "vredeskandidaat" escaleerde de interventie in Vietnam in hoog tempo. In 1968 waren er een half miljoen Amerikaanse soldaten in Zuid-Vietnam, maar leek de strijd tegen de guerrilla's desondanks een gebed zonder eind. Johnson stelde zich niet herkiesbaar en begon onderhandelingen. Omdat hij een nederlaag wilde vermijden modderde Nixon nog vier jaar voort met de interventie. Zonder resultaat, de VS verloren. Hoewel de Koude Oorlog in Europa vreedzaam verliep, eiste hij in de Aziatische periferie miljoenen slachtoffers.

H5. Kennedy en de Cubaanse crisis van oktober 1962, de interventie in Vietnam

Tijdens zijn verkiezingscampagne in 1960 had Kennedy scherpe kritiek gehad op de buitenlandse politiek van Eisenhower. Tijdens de Eisenhowerjaren zouden de Russen een voorsprong hebben genomen op het gebied van de strategische, nucleaire wapens en zou er veel te weinig aandacht zijn besteed aan de Derde Wereld. Sommige van Kennedy's adviseurs dachten dat de Koude Oorlog zou worden beslist in de Derde Wereld. Hoewel de Russen helemaal geen voorsprong hadden op het gebied van de strategische bewapening, werd daar door de Amerikanen toch meer geld aan uitgegeven, ook de Derde Wereld kreeg meer aandacht. Kennedy's eerste jaar in het Witte Huis had een desastreus verloop; dieptepunt was de mislukte landing in de Varkensbaai op Cuba. De bouw van de Berlijnse muur een paar maanden later werd door de president bekritiseerd, maar in feite was hij wel tevreden dat daarmee het Berlijnse probleem was opgelost.

Half oktober 1962 kwamen de Amerikanen erachter dat de Russen raketbases bouwden op Cuba. Na twee zeer spannende weken haalde Chroesjtsjov bakzeil, hij beloofde de bases te verwijderen, mits de Amerikanen beloofden Cuba niet meer aan te vallen. In het geheim beloofden de Amerikanen ook hun raketten uit Turkije terug te trekken. Volgens velen is de wereld nimmer zo dicht bij een nucleaire oorlog

Duitsland lag, aangezien het westelijk deel van de stad werd bezet door de Amerikanen, Engelsen en Fransen. De Russen reageerden daarmee op de aangekondigde creatie van een West-Duitse staat en de introductie van een nieuwe West-Duitse munt, de D-Mark. De geallieerden besloten nu de stad door de lucht te bevoorraden. Dat werd een groot succes, bijna een jaar later beëindigden de Russen de blokkade. Zij hadden de creatie van een aparte West-Duitse staat niet kunnen verhinderen en zetten vervolgens een eigen Oost-Duitse staat op. In april 1949 kwam de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) tot stand, een organisatie die de Verenigde Staten de gelegenheid bood West-Europa een veiligheidsgarantie te bieden. Militair stelde de NAVO aanvankelijk niets voor en moet zij vooral gezien worden als een vorm van psychische steun. Verder zat het in 1949 niet mee. Eind augustus werd duidelijk dat de Russen een eigen atoombom hadden ontwikkeld en aan het eind van het jaar wonnen de communisten de Chinese burgeroorlog. Het communisme leek mondiaal in opmars. Die suggestie werd plotseling en dramatisch versterkt door de Noord-Koreaanse aanval op Zuid-Korea in juni 1950. Zowel de Amerikanen als de Chinezen intervenieerden in deze burgeroorlog en dat zou verstrekkende consequenties hebben.

H4. De gevolgen van de Koreaanse oorlog en de jaren vijftig

De Noord-Koreaanse aanval werd door de Amerikanen beschouwd als een eerste zet in Stalins grote plan om de wereld te veroveren. Zou hij slagen in Korea dan zou hij zeker ook elders in de aanval gaan. Het was daarom van het grootste belang om op alles voorbereid te zijn. De NAVO, zoals gezegd niet meer dan een sympathieke belofte, moest een serieus militair bondgenootschap worden. Dat was alleen mogelijk als ook de Bondsrepubliek een onderdeel zou vormen van dat bondgenootschap. Die Amerikaanse suggestie stuitte aanvankelijk op Frans verzet. Eind januari 1953 begon Eisenhower aan zijn presidentschap. Hij zat pas een paar weken in het Witte Huis toen Stalin overleed, in maart 1953. Anders dan algemeen werd verwacht leidde de dood van Stalin geleidelijk tot een zekere ontspanning. Daaraan droeg ook Eisenhower bij die niet overtuigd was van de alarmistische ideeën die zoveel beleidsmakers in Washington over de Sovjet-Unie koesterden. Overigens lanceerde Eisenhower een nieuwe defensiedoctrine die de gevaren van de Koude Oorlog leek te accentueren. In het kader van deze “New Look”-politiek verklaarden de Amerikanen zich bereid elke Russische agressie, hoe onbetekenend ook, te beantwoorden met nucleaire wapens (“massive retaliation”). Eisenhower redeneerde dat juist deze bereidheid elke kans op een conflict zou elimineren. De beperkte détente van de jaren vijftig vond zijn hoogtepunt in de topconferentie van Genève, waar de Russische en Amerikaanse leiders elkaar

voor het eerst sinds 1945 weer spraken. In hetzelfde jaar werd de Bondsrepubliek, na langdurig geharrewar, lid van de NAVO en werd Oostenrijk geneutraliseerd. De situatie in Europa was nu vergaand gestabiliseerd. Dat bleek ook het jaar daarop toen het westen geen vinger uitstak om de volksopstand in Hongarije te helpen. Er was nu nog een onopgelost probleem in Europa: Berlijn. Via West-Berlijn konden de burgers van Oost-Duitsland naar het westen ontsnappen. In 1958 kwam Chroesjtsjov met een ultimatum over Berlijn. De urgentie daarvan bleek echter nogal mee te vallen, want Chroesjtsjov bracht in 1959 in opperbeste stemming een bezoek aan de VS. Daar werd afgesproken dat er het volgend jaar een topconferentie in Parijs zou worden gehouden over de Berlijnse kwestie. Die conferentie mislukte echter jammerlijk omdat er kort voor de bijeenkomst een Amerikaans spionagevliegtuig werd neergeschoten boven de Sovjet-Unie. Dat was het begin van een periode van grotere spanning in de Koude Oorlog.